

Azərbaycanlılara qarşı erməni cinayətləri, terroru və xəyanətlərini unutmamalıyıq...

təşkil etmişdir. (s.168)
Tarixi faktlar göstərir ki, 200 ildən artıq bir müddətdə ermənilər müxtəlif ölkələrdən Azərbaycan ərazilərinə məqsədliliklə yerləşdiriliblər. Ermənistanla yaşayan azərbaycanlılar etnik təmizləməyə məruz qalıb, dədə-babası yurdlarından qovulub, didərgin salınıb. Ermənilər bu millətə xas olan xüsusiyyətlərini göstərərək, yavaş-yavaş bizim torpaqlardan azərbaycanlıları qovmağa və torpaqlara sahib çıxmağa başlamışlar. Yaddan çıxarmaq olmaz ki, Ermənistan humanitar yardım adı altında Rusiyadan, İrandan, Hindistandan gizli, açıq və qaçaq yolla silah-sursat göndərilib, milyonlarla dollar yardımı edilir. Ermənilər azərbaycanlılara qarşı soyqırım törətdilər, Ermənistanın havadarlarının sanksiyaları Azərbaycanla tətbiq etdirilib. Qarabağda 1988-1993-cü illər ərzində 30 il əvvəl mövcud olan şəhər və kəndlər dağıdılıb, binalar, abidələr sökülüb, talan edilib, heç nə qalmayıb. Oğurluq, talançılıq ermənilərin xislətidir, onlar vəhşiliklərini hər yerdə göstərirlər. Tərtərdə qəbiristanlıqda dəfn mərasimi vaxtı hədəf alıb, dinc insanları bombalayaraq öldürməli, Gəncə, Mingəçevir, Bərdə, Ağdam, Ağcabədi, Goranboy, Naftalan və digər yaşayış məntəqələrində dinc əhalinin raket atəşinə tutulmaları erməni faşizminin təzahürünü, ermənilərin yırtıcı xislətini göstərir. Bu insanlığa qarşı cinayətdir, terrorizmdir. Beləliklə, hesab edirik ki, ermənilərin bütün sifətləri, xislətləri bizə aydın olduğu üçün onlara inanıb, arxa çevirmək olmaz. 200 illik dövrün erməni vəhşiliyi, qəddarlığı, terror fəaliyyəti, qanlı cinayətləri unudulmamalı, kiminlə qonşuluq şəraitində məcburi yaşamaqlı olmağımızı və erməni millətçiliyinin havadarlarına arxalanmalarını, ən nəhayət murdar erməni qanlarının təcvüzkarlığı, qəddarlığı və xəyanətçilik nisbətini olduğunu yaddan çıxarmamalıyıq.

İslam İbrahimov, iqtisad elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü

hiyləgər idi. İkinci Şuşa faciəsində bu general çox ədalətsiz olmuşdu. Dörd nəfər müsəlman meyvə aparıcıları vaxt Əskəranda, bir nəfər arxda su bağladığı zaman ermənilər tərəfindən öldürülmüşdü. General deyir ki, gediş-gəliş sahəsində kənarında olduğu üçün bu məsələyə baxmağa ixtiyarı yoxdur. Qalaşçapov müsəlmanlara iblis münasibəti göstərir, erməni və kazak dəstələrinə, piyada rus qoşununa müsəlmanları topa və atəşə tutmaq əmrini verir. Müsəlmanlar bunlara şiddətli cavab verirlər. Çoxlu tələfat olur. Ancaq ermənilər tələfatı gizlədirlər. Xankəndində olan rusların sözlərinə görə ölənlər çox olmuşdu. İkinci dəfə Bakıda avqust ayında ermənilər erməni kilsəsində çalınan zəngdən sonra iğtişaslara başlayır, dükənlərə, arabaya sürən, su daşıyan kasıb insanlara, həтта rus və gürcülərə də fərq qoymadan atəş açırdılar. Pristav Jekintinin məlumatına görə, bu faciələrin əsas səbəbi ermənilərin milli ədavəti və bu işə çoxdan hazırlaşmaları idi. Avqust ayında çoxlu müsəlman dükənləri, kəndlər, evlər yandırılıb, insanlar qətlə yetirilmiş, erməni özbaşınalığı, talançılığı, insanlığa sığmayan cinayətləri artmışdı. Onların bir əsas fikri vardı - daşnakların tapşırığı və xəyalı ilə müsəlmanları darmadağın etmək, kəndlərdən qovmaq, yerində Ermənistan təşkil etmək. Ermənilərin vəhşi hərəkətlərinə müsəlmanların səbir və dözümləri tükənəndə ermənilərə tutarlı cavab verir, geri oturdurdular. Polisin, əmin-amanlığa cavabdeh olan generalların əksəriyyəti ermənilərə havadarlıq edir, canilərə şərik çıxır, sərvət toplayırdılar. Nəfsini güdən bu məmurlar iblis xislətli ermənilərin puluna tamahlanıb, müsəlmanların fəyadlarını eşitmirdilər. Əslində, buna erməni terrorçuları imkan vermirdilər. Belə bir şəraitdə müsəlman kəndləri boşaldılırdı. Gəncə quberniyasının Cavanşir uyezində Sırxavənd, Hacıqərvənd, Dəmirli, Çıraqlı, Ümidli, İmarət Qərvənd, Papravənd və digər kəndlər dağıdılıb, insanları amansızlıqla qətlə yetirilmişdi. Ümidli kəndində ermənilər hamilə qadını xəncərlə paralayaraq, uşaqlarının başlarını kəsib çölə çıxarmış, qızlar isə vəhşilərin ölinə qalmışdı. Yüz əlliyyə qədər kişi və qadını doğrayıb bir-birinin üstünə yığb yandırmışdılar. O vaxt bir nəfər qeyrətli və müsəlman qanı olan bəylərdən demədik ki, cənab rəis Pivovarov Ümidli kəndinin camaatını elə bir yerə köçür ki, bu faciə baş verməsin. Bundan sonra erməni daşnaklar Tərtər ətrafındakı kəndlərdə iğtişaslara tövətdilər. O vaxtların faktları göstərir ki, hər yerdə qanlı faciələrin törədilməsinin əsas səbəbkarları ermənilər olmuşlar. Qazax uyezində Sofulu, Çaxmaqlı, Qızılhacı, Dəmirçilər və digər kəndlərdə ermənilər böyük hiylə və alçaqlıqla evləri dağıdır, talan edir, insanları öldürürdülər. Əlibəyli, Sofulu, Köhnəqışlaq, Cəfərli, Çaxmaqlı, Xeyrimli, Bagamis Ayırım və digər kəndlərdə ermənilər kəndləri dağıtmağa çalışırdılar. Şəmsəddin pristavı erməni Mesrop ermənilərlə müsəlman paltan geyinib, Qazaxda iğtişas

məcbur oldular. Ermənilər yenə öz nisbətindən əl çəkmirlər. Qışlaq kəndini, Məzrə kəndini, Qaradağlı, Ağbulaq və digər kəndləri dağıdır, yandırır, əhalini didərgin salır, mal-qarasını olından alır, insanları məhv edir, görünməmiş faciələr törədirdilər. 1905-ci ildə Gəncə quberniyasının Şuşa uyezində müsəlmanların ermənilərin zahiri sakitliyinə öz ürək saflıqları, həm də avamlıqları nəticəsində inanmışdılar. Burada babalardan qalmış yanlıs misalına "ermənidən pahləvan çıxmaz" inamları vardı. Müsəlmanları aldadıb, yalançı dillərini işə salıb, Rusiyadan muxtariyyət idarəçiliyi təşkil etmək adı altında onların əleyhinə olmadıqları cəngəliyyətinə inandırılıb, silah tədarüki ilə məşğul olmuşdular. Şuşa müsəlmanları ermənilərin muxtariyyət xəyallarına aldandırdılar. Rusiya ermənilərin bu xəyallarına sükutla baxacağını və ermənilərə qarşı durmaqdan çəkinib biz müsəlmanları onlara qarşı-qarşıya qoyacağını? Ermənilər yağlı dillərini işə salıb müsəlmanları sakit saldılar. Lakin avqustun 9-da erməni kəndi Vənkədə üç yuzdən çox erməni qulduru karvanlara hücum edir, müsəlmanları qətl və qarət edirlər. Xüsusi hazırlanmış iğtişasçı bir erməni bildirir ki, indi xəbər gəlib ki, şəhərdən kənarında olan Zənzilidə dörd erməni öldürülmü. Həmin iğtişası törədən erməni yoldaşları ilə ata minib Zənzilya xəbərə gedirlər. Xəbər gətirmək üçün kəndə gedən ermənilərdən biri atdan yıxılır, yaralanır. Onu yaralı kilsəyə gətirirlər və izdihamda "görürsünüzmüs müsəlmanlar biza nə edirlər", - deyir. Bununla iğtişaslar, atışma və qətl hadisələri böyüyür. Avqustun 17-də ermənilər Köçəri məhəlləsində 8 evi yandırır, sakinlərini qəddarlıqla qətlə yetirirlər. Xəlfəli məhəlləsində yenə ermənilər 10 müsəlman evini qətl-qarət edirlər. Ermənilər son hərbi silahlardan istifadə etsələr də, ruhları və rəislərin məsləhətlərinə baxmayaraq, ermənilərdən tələfat çoxalır. Mərdlik və məharət göstərən min nəfərlik könüllü müsəlman gəncinin qorxusundan on qat artıq əsgəri qüvvəsi olan ermənilər səngərləri qoyub qoyun sürüsü kimi qaçırıdılar. Müsəlman gəncələrinin qəlbində ermənilərə qarşı nifrət çox idi. Ermənilər isə əvvəllər sülh üçün onlara çox yalvarsalar da, xainliklərindən əl çəkməmişdilər. Avqustun 20-21-də Şuşada müsəlmanlar sakitləşib, sülhü gözləsələr də, ermənilər yenə atəşlərini davam etdirirdilər. Bənşiq olsa da, evlərinə getdikləri yerdə bir müsəlmanı sığmaca qadın güllə ilə vurub həlak etdilər. Realnı məktəbin təmirində işləyən 17 iranlı fəhləsinin başını kəsib müsəlmanları yenə pərişan etdilər. Şuşadakı bu müharibədə müsəlmanların 20 evi yandırılmışdı. Hökumət isə bitərəf qalırdı. Şuşa uyezində general Qalaşçapov təyin edilir. Şuşaya yenidən təyin edilən general - Taqşvili, Fleyşer, Qalaşçapov eys-ışrətlə məşğul olurdular. Qalaşçapov sadə görünməsə də, qəddar və

(əvvəli ötən sayımızda)
O vaxtlar (1905-ci il) Gəncə quberniyasının Cəbrayıl-Qaryagin (İ.İ. - indiki Füzuli) ərazisində xəyalpərəst ermənilərin yaramazlıqları nəticəsində daşnak nümayəndələri bəzi müsəlman kəndlərindən insanları "Ağ oğlan" monastrına yığır. Üç erməni kürsüdən onları təhqir edərək deyir: siz tövlə camaatınıza bu sözü başa salmaqla bildirin ki, siz müsəlmanlarda əsla elmi-mərifət nuru yoxdur. Buna görə erməni-müsəlmanlara deyirəm ki, biz qafqazlılar rus millətinin qapazları, boyunduruğu altında yaşayırıq, onlar isə kefləri istadlıqları qədər əllərindən və dillərindən gələni bizlərə edirlər. Biz erməni millətə nə vaxtdan bəri milli hüququmuzu və idarə istiqbalımızı (İ.İ. - muxtariyyəti) tələb etmək təcənnəsinə deyirik? Çıxış edən Rusiyalı düşmən kimi qələmə verir, Yaponiyanın bizdən aciz olduğu halda (İ.İ. - onları "milçək" adlandırır) Rusiyaya ağır zərbə vurduğumu bildirir. İkinci çıxışçı bildirir ki, biz ermənilər çoxdan bu xəyalda olmuşuq ki, Qafqazda bir qazan, yəni xörək bişirək. Qab asıb, xörək bişirmək üçün üç ayaq sacayağı lazımdır ki, qazan onun üstündə dursun. Bu sacayağın biri ermənilər, biri gürcülərdir. Lazımdır ki, bir qıcı da siz müsəlmanları olarsınız. Üçüncü çıxışçı: Eçmiadzinədə, Şuşada bizim nə qədər odlu silahlarımız ələ keçirilib, tutulub? Bizlər (İ.İ. - ermənilər) gərəkli şeyləri tədarük etmişik, bunlar nainki özümüza, sizlərə də qədərsizdir. Əgər sizlərdə qeyrət olsa, nə qədər silah və pul lazımsa, bizdə hazırdır. Çıxış edən "sizdən yardım olmasa, əks təqdirdə silahın siz müsəlmanlara tuşlanacağı, hər yerin xarabalığa, məzarlığa çevriləcəyi" və s. sözlərlə hədələyir. Bu millətçilər çıxış edəndən sonra müsəlmanlar qəti etirazlarını bildirirlər. Bildirirlər ki, biz müsəlmanları siz ermənilər yaxşı tanımayıbsız, belə hədələrdən qorxumuz yoxdur. Sizin azuqə və silahlarınız ehtiyacımız yoxdur. Biz padşahımızın üzünə ağ ola bilmərik, bizi işlərinizə şərik etməyin! Ermənilərdən biri yenə ayağa durub, "dayanın, bilin və xəbərdar olun, biz üç nəfər erməninin sözləri sizə daşnak təşkilatının sifarişi ilə çatdırılır. Yiğıncaqda danışılan sözləri müsəlmanlar qəbul etməsə, daşnak cəza qoşunlarının təhlükələrinə tuş gələcəksiniz". Bundan sonra Şuşada, Cəbrayıl-da müsəlmanlara divan tutuldu, evləri qarət olundu, evlərin daş və ağacları sökülüb, erməni kəndlərinə daşındı. Ermənilər Veyssəli kəndinə hücum edirlər, çox uzun illər bir yerdə çörək yeyən, çay içən erməni qonşu hamından qabaq evi yandırır, kəndə çox böyük ziyan dəyir. Qacar kəndini dağıtmış, əhalini məhv etmək üçün əvvəlcədən mövqelərdə yerlərini tutub, səhərə üç saat qalmış, insanlar şirin yuxuda olarkən hücum etmişdilər. Həmin gecə arvad-uşağın nalələri, iniltiləri, qışqırıqları min nəfərlik kəndi başına götürmüşdü. Kəndin könüllü gəncəri özələrini itirməyib, güllə yağmuruna qarşı cavab verirlər. Altı saat qızğın müharibədə kəndin qadınları səngərlərdə vuruşmuşdular. Həmin gecə ermənilər kəndin kənarlarında olan 55 evi qarət edib yandırmışdılar. Bu müharibədə qonşu müsəlman kəndləri də köməyə gəlirlər, hər saat onların sayı artırıldı. Yağlıkənd kənd sakini Həsənəli bəy Əskərhanov 20 nəfər süvari ilə erməniləri geri çəkilməyə məcbur etmişdilər. Ermənilər üç min silahlı qüvvə ilə Qacar kəndinə təkrar hücum planı hazırlamışdılar. Məqsədləri kişiləri qırıb, qadınları əsarətə alıb, ermənilərə paylamaq idi. Ancaq ermənilər məğrəmlərinə çatıb bilməyib, yenə böyük canlı qüvvə ilə tələfata uğrayıb, məğlub olurlar. Xırmancı kəndində toplanmış müsəlman əsgərlərinin komandanı müharibəyə hazırlıqdan sonra əsgərlərə "indi görürsünüzmüs ermənilər bizim nə qədər kəndlərimizi dağıdıb, nə qədər gəlin-qızlarımızı əsarətə alıb, olmasın təhqirlərə düçar ediblər. Ar olsun o əsgərə ki, düşmən xəncərini arxasından qəbul edə", - demişdi. Əsgərlər bu müharibədə erməniləri məğlub etdilər və onlar qaçmağa

AZƏRBAYCAN KOOPERASIYA UNIVERSİTETİ

Mübarək Qurban Bayramını sevdiklərinizlə birgə sağlam və dinclik içində keçirməyinizi arzulayırıq.